

Minulý čas perfekt (Perfektum)

Jak se tvoří minulý čas perfekt v němčině? Z kterých věcí se skládá? Kdy dáváme sein a kdy haben? A existuje nějaký trik na nepravidelná slovesa?

Naučit se minulý čas perfekt je jedna z tří nejlepších investic, které kdy pro vaši němčinu uděláte. Já osobně u toho tématu říkám, že "za málo peněz, hodně muziky." Ono totiž jeho zvládnutí není až tak těžký úkol (obzvláště, pokud máte v ruce tento učební materiál) - to tedy symbolizuje to "málo peněz" a zároveň se vám otevřou obrovské vyjadřovací možnosti ("hodně muziky"), pokud tuto německou gramatiku zatím neovládáte. Vždyť na minulý čas Perfektum narazíme v každé druhé větě!

Obsah

1. Úvod
2. Pomocné sloveso
3. Přičestí minulé (Partizip II)
4. Nepravidelná slovesa
5. Souhrnná cvičení

Úvod

Úplně na start musíme zmínit, že němčina má dva minulé časy: Präteritum a Perfektum. Takhle by vypadala věta vytvořená každým z nich:

- Ich habe gearbeitet. Já jsem pracoval. (Perfektum)
- Ich arbeitete. Já jsem pracoval. (Präteritum)

Präteritum	literatura, nějaká vybraná slovesa
Perfektum	běžná komunikativní němčina, hovorová němčina

Je potřeba říct, že obě věty znamenají úplně to stejné, což je pro náš český mozek překvapivé a pokládá vyvstává s tím jasná otázka: **který se mám učit, který je lepší?**

Odpověď je jen jedna: student němčiny musí jednou zvládnout oba, ale jelikož se **präteritum používá převážně v literatuře** a **perfektum převážně na ulici**, tedy při běžné hovorové mluvě, je právě on tou populárnější a rozšířenější variantou mezi německými časy. Je to král minulého času a my ním určitě začneme.

Minulému času perfekt se v němčině také někdy říká **minulý čas složený** → abychom v němčině mohli minulý čas perfekt vytvořit, potřebujeme k tomu **2 věci**:

1. Pomocné sloveso
2. Přičestí minulé

Ich habe gearbeitet. Já jsem pracoval. perfektum (mluvim se nim vic)

Ich arbeitete. Já jsem pracoval. préteritum (literatura)

Ich habe 2 Stunden gewartet.

Sie ist mit einem Zug angekommen.

Pomocné sloveso

V němčině jsou pouze dvě pomocná slovesa, kterými minulé čas perfekt tvoříme: **HABEN a SEIN**.

Obě pomocná slovesa musíme správně časovat podle dané osoby. To už ale všichni známe z přítomného času.

Ich **habe** gewartet. Ich **bin** angekommen.

Du **hast** gewartet. Du **bist** angekommen.

Er/Sie **hat** gewartet. Er/Sie **ist** angekommen.

Wir **haben** gewartet. Wir **sind** angekommen.

Ihr **habt** gewartet. Ihr **seid** angekommen.

Sie **haben** gewartet. Sie **sind** angekommen.

Jak vidíme, obě slovesa se časují klasickým způsobem, tak jak jsme na to zvyklí. To, co asi zajímá většinu z vás, kteří se s tímto tématem seznamujete, je následující věc: **Jak poznám, jestli použít pomocné sloveso haben nebo sein?**

3 skupiny sloves, které tvoří minulost se sein

Odpověď na tuto otázku má několik vrstev podle toho, jak moc do hloubky a do detailu chcete jít. Docela podrobně se tomu věnuji ve dvou videích, které jsou součástí této stránky a mají název Haben nebo sein?

1. Tak nejjednodušší, ale zároveň velmi efektivní odpověď je, že **sein používáme u tzv. pohybových sloves**.

Co jsou to taková pohybová slovesa? Např.: gehen (jít), kommen (přijít), fliegen (letět), schwimmen (plavat), laufen (utíkat), fallen (padat) springen (skákat), steigen a další.

Něco mě napadlo. Etwas ist mir eingefallen.

Ich bin um 8 Uhr aufgestanden.

Ich habe auf einer Haltestelle gestanden.

2. Dále zde patří tzv. **slovesa změny stavu**: gefrieren (zmrznout), einschlafen (usnout), explodieren (explodovat), sterben (umřít) atd.
3. A třetí skupině říkám **speciální slovesa**. Patří sem: passieren (stát se), einfallen (napadnout), nebo třeba i samotné sein (být).

To je důvod proč se "Co se stalo?" řekne "Was ist passiert?" a ne Was hat passiert. Byl jsem v kině je "Ich bin im Kino gewesen." a ne Ich habe im Kino gewesen.

Tip: **bleiben** (zůstat) a **sterben** (umřít) → 2 frekventovaná slovesa na která se zapomíná a která také patří ke slovesům tvořivím perfektum se **sein**.

Proto:

Ich **bin** vom Fahrrad gefallen. Ich habe vom Fahrrad gefallen.

Sie **ist** zu Hause geblieben. Sie hat zu Hause geblieben

Wir **sind** nach Italien geflogen. Wir haben nach Italien geflogen.

Warum **sind** sie zu mir gekommen? Warum haben sie zu mir gekommen?

Wann **bist** du eingeschlafen? Wann hast du eingeschlafen?

Tip: slavnou chybou v tématu SEIN a HABEN je jsou právě slovesa **schlafen** a **einschlafen**. Zatímco einschlafen v sobě nese změnu stavu a tvoří minulost se sein, schlafen tvoří minulost s haben. Podobnou dvojici můžeme vidět i ve slovesech **leben** a **sterben**.

Ich **habe** 8 Stunden geschlafen. Spal jsem 8 hodin.

Ich **bin** um 8 Uhr eingeschlafen. Usnul jsem v 8 hodin.

Sie **hat** in Berlin gelebt. Žila v Berlíně.

Sie **ist** in Berlin gestorben. Zemřela v Berlíně.

Kompletní přehled sloves, které tvoří minulost se sein najdete v našem učebním materiálu <https://jazykprobahemy.cz/tag/haben-nebo-sein> věnovanému čistě této tématice.

Cvičení 1 - sein nebo haben?

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=ps1x1t4rn24>

Cvičení 2 - sein nebo haben? (nekonečný test)

Odkaz na nekonečný test: <https://jazykprobahemy.cz/test/nekonecny/sein-nebo-haben>

Cvičení 3 - sein nebo haben?

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pmm07k0ij24>

Fahren s haben i sein - činnost vs. pohyb

Některá slovesa můžeme v němčině potkat jak s haben tak se sein. Tím nejslavnějším příkladem je asi fahren. Stejný fenomén ale můžeme vidět například u slovesa schwimmen, klettern nebo ziehen. Obecně se dá říct, že jde o to, jestli je v popředí v dané větě **činnost nebo pohyb**.

Ich **bin** im Auto gefahren. (v popředí je **pohyb** - auto se hýbe světem)

Ich **habe** ein altes Auto gefahren. (v popředí je **činnost** - to auto jsem řídil)

Ich habe ein Flugzeug geflogen. → může říct jen pilot

Ich **bin** zu einem Ufer geschwommen. (v popředí je **pohyb** směrem ke břehu)

Ich **habe** 2 Stunden geschwommen. (v popředí je **činnost** sama o sobě)

► Wer **hat** den Wagen gefahren? = Wer war **der Fahrer** des Wagens?

Hier ist völlig klar, dass es nicht um den Beifahrer oder sonstige Passagiere geht. Die Polizei will wissen, wer das Fahrzeug gelenkt hat.

Příčestí minulé (Partizip II)

Příčestí minulé je druhá ingredience, kterou potřebuje k úspěšné tvorbě minulého času perfekt v němčině. Gemacht, gesehen, gewartet, gebraucht, gekommen, genommen, gerochen - to všechno jsou frekventované ukázky příčestí minulých od různých sloves.

Jak se tvoří příčestí minulé?

Mám k tomu krátkých příběh: přijel jsem poprvé do Německa, a uměl jsem tak 50 slov, z toho 10 byly slovesa. Vrátil jsem se první den z práce a kamarádovi, u kterého jsem bydlel (našemu programátorovi mimochodem) říkám: "Musíš mě naučit minulý čas!"

A on říká: "**To je snadný, vezmeš to sloveso a dáš před něj GE.**"

A já chodil nadšeně světem a říkal: Ich gemachen, ich geversuchen, ich gewarten, ich gesehen. A popravě...fungovalo to:)

Ne každý chce ale mluvit jako opice a správná tvorba příčestí minulého je o něco složitější. Všechno záleží na tom, jestli je dané sloveso **pravidelné** nebo **nepravidelné**. A my začneme pravidly pro minulý čas perfekt u pravidelných sloves.

Pravidelná slovesa a minulý čas perfekt

Ich habe das **gemacht**. Udělal jsem to.

Hast du **gespielt**? Hrál jsi?

Wir haben **gelernt**. Učili jsme se.

Bist du **gereist**? Cestoval jsi?

Všechny čtyři věty mají jedno společné → pravidelná slovesa. machen, spielen, lernen i reisen jsou pravidelná slovesa. A chceme-li z nich vytvořit minulý čas, dostaneme se k tomu vždy pomocí jednoho stejného vzorce. Jak funguje tento vzorec?

Krok 1 - infinitiv

V tomto kroku si od infinitivu slovesa oddělíme pomyslně koncovku **-EN**. Zůstane nám tak samostatně slovesný kmen.

mach-en

spiel-en

lern-en

reis-en

Krok 2 - předpona GE + koncovka T

V kroku dva dáme před sloveso slavnou předponu GE, typickou pro minulý čas perfekt. Zároveň prohodíme koncovku EN z kroku 1 za písmenko T.

mach-en → ge-mach-t

spiel-en → ge-spiel-t

lern-en → ge-lern-t

reis-en → ge-reis-t

Krok 3 - vše dohromady

V posledním krku si dáme všechno v hlavě pomyslně dohromady a hle: zrodilo se nám přičestí minulé minulého času perfekt. Můžeme mluvit:)

gemacht → Ich habe das **gemacht**.

gespielt → Hast du **gespielt**?

gelernt → Wir haben **gelernt**.

gereist → Bist du **gereist**?

Drobné odchylky

Mezi pravidelnými slovesy najdeme i případy, které nenásledují toto pravidlo na 100 %. I přesto se jedná o pravidelná slovesa a důvodem je často pouze výslovnost a pohodlí při mluvě.

Hast du gewartet? - zde nedáváme místo přípony EN písmeno T ale ET. Éčko je tedy navíc. To je ale zcela přirozené a není potřeba se to "učit". Nikdo přeci neřekne Ich habe gewartt. Jazyk je často intuitivní.

Ich bin gewandert. - wandern nemá koncovku EN, takže neměníme EN za T ale pouze N za T. Jedná se opět o přirozený a intuitivní proces a zmiňuji ho pouze pro úplnost.

Cvičení 4 - přičestí minulé pravidelných sloves

Podotázka: které z těchto sloves se chová podobně jako warten? (mění -ET za koncovku -EN)

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=piky8v3q524>

Nepravidelná slovesa

S nepravidelnými slovesy je to něco složitější - nedá se pro ně určit jednoznačné pravidlo, podle které by se všechna slovesa chovala. Většinu z nich se budeme muset naučit zpaměti i když existují nějaké pomůcky, které nám mohou učení usnadnit (tzv. trendy). Začneme tím, že se podíváme na tabulku těch nejfrekventovanějších nepravidelných sloves.

Nejznámější nepravidelná slovesa

Infinitiv CZ	Infinitiv DE	Přičestí minulé DE
vidět	sehen	gesehen
vzít	nehmen	genommen
jíst	essen	gegessen
najít	finden	gefunden
číst	lesen	gelesen
myslet	denken	gedacht
jít	gehen	gegangen
dát	geben	gegeben
pomocť	helfen	geholfen
ztratit	verlieren	verloren

Trendy nepravidelných sloves

Nahodile rozprostřená nepravidelná slovesa a jejich přičestí minulé nedávají v němčině mnoho smyslu. Působí chaoticky, jako by se každé sloveso chovalo **úplně jinak, podle svého osobitého způsobu**. Když

se ale budeme dívat dál a slovesa bedlivě pozorovat, zjistíme, že se jich sice nějaká porce chová opravdu nepředvídatelně (a my se je musíme kus od kusu naučit) ale zároveň si začnete všimnout, že určitá slovesa se chovají **společně podle určitého vzoru**. Právě tomu říkám **trend**.

Například:

bleiben → EI se prohodí na IE → geblieben

schreiben → EI se prohodí na IE → geschrieben

Společným trendem je tedy prohazování EI na IE.

Zvládnete poznat i další trendy?

Tabulka s příklady trendů nepravidelných sloves

Nepravidelné sloveso	Trend	Další příklady
treffen - getroffen	e → o	nehmen - genommen
sprechen - gesprochen		
fliegen - geflogen	ie → o	biegen - gebogen
ziehen - gezogen		
bleiben - geblieben	ei → ie	treiben - getrieben
schreiben - geschrieben		
lassen - gelassen	=	halten - gehalten
fallen - gefallen		
fahren - gefahren	=	schlagen - geschlagen
tragen - getragen		
denken - gedacht	acht	lachen - gelacht
bringen - gebracht		
finden - gefunden	i → u	binden - gebunden
trinken - getrunken		

Více o trendech se dozvíte tady: <https://jazykyprobohemy.cz/tag/nepravidelna-slovesa-minuly-cas>

Cvičení 5 - trendy nepravidelných sloves

Napadají vás další příklady sloves u jednotlivých trendů? Nebo nějaké trendy samotné? Připište je do tabulky.

2 praktické trendy

EI → IE

bleiben → geblie**ie**ben, schre**ie**ben → geschrie**ie**ben

IE → O

flie**ie**gen → geflo**o**gen, zie**ie**hen → gez**o**gen

Jednou z nejzajímavějších skupin je ta s trendem, kde se EI ve slovese změní na IE v minulém čase. Příklady vidíte v tabulce. Stejně zajímavou skupinou sloves je skupina, kde se IE v infinitivu mění na O v minulém čase. Tohoto trendu se dá využít u dalších sloves. Můžeme tak určit přičestí minulé, aniž bychom se se slovesem kdy setkali.

Cvičení 6 - EI → IE, IE → O

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pb79ef60v24>

I přes tyto pomůcky nám nezbyde nic jiného, než se nepravidelná slovesa naučit jedno po druhém. Podle mě jich nakonec není tak moc a přijde den, kdy pro vás bude fakt, že přičestí minulé od nehmen je genommen **stejnou samozřejmostí jako vaše adresa**. Chce to jen s němčinou strávit trochu času.

Slovesa s koncovkou -ieren

Skupinou sloves, která si zaslouží pozornost při vytváření minulého času perfekt v němčině pozornost, jsou slovesa s koncovkou **-ieren**.

Jde o slovesa jako **telefonieren, studieren, reparieren, organisieren, funktionieren, reservieren, produzieren, diskutieren, informieren** a spousta dalších.

Tyto slovesa by se dala charakterizovat několika body:

- ▶ mají latinsko-francouzský zvuk
- ▶ mají koncovku -ieren
- ▶ nemusíme je překládat:)

A teď to nejdůležitější pro téma minulého času: **jejich přičestí minulé (Partizip II) se tvoří bez předpony ge-**. (například telefoniert, studiert, repariert...) Všechna tato slovesa používají pomocné sloveso haben.

telefonieren → habe telefoniert

studieren → habe studiert

reparieren → habe repariert

organisieren → habe organisiert

funktionieren → habe funktioniert

reservieren → habe reserviert

produzieren → habe produziert

Znáš další taková slovesa?

Tip: tyto slovesa nemusíme nikdy překládat a často nám přispěchají na pomoc. Nemohu si vzpomenout, jak se řekne vyhledávat informace - použiji sloveso recherchieren, atd. (adoptieren, engagieren...) **Pozor ale na české sloveso inklinovat!** To se řekne německy **tendieren!** (tedy mít tendenci)

Slovesa s odlučitelnými a neodlučitelnými předponami

Ke kompletnímu zvládnutí minulého času perfekt nám chybí už jen poslední téma: **slovesa s předponami**.

Slovesa jako anfangen, verstehen, aufstehen, mitkommen, erklären, besuchen mají jedno společné - všechny mají předponu. Co je ale odlišuje je to, že tři z nich mají tzv. odlučitelnou předponu a tři mají tzv. neodlučitelnou předponu.

V následující tabulce pozorujte, jak se **liší chování sloves s odlučitelnou a neodlučitelnou předponou v minulém čase**.

Tématu odlučitelných předpon se věnujeme v jiné - specializované kapitole.

Odlučitelná předpona	Neodlučitelná předpona
anfangen → habe ang efangen	erklären → habe er klärt
aufstehen → ist auf gestanden	verstehen → habe ver standen
mitkommen → ist mit gekommen	besuchen → habe be sucht

GE- se vkládá mezi předponu a kořen slovesa. **Ge-** se nepřidává

V této oblasti jsou pro český mozek největší výzvou slovesa s předponou über nebo unter. I když se sice řadí mezi tzv. smíšené předpony (chovají se někdy odlučitelně a neodlučitelně), potkáme je v běžných větách

skoro výhradně jako neodlučitelné předpony. Přesto s nimi český mozek zachází při vytváření minulého času jako s odlučitelnými. Stane se to i vám?

Cvičení 7 - über a unter

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pbufjttm524>

Cvičení 8 - Partizip II u sloves s odlučitelnými a neodlučitelnými předponami

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=p3kxqjox224>

Souhrnná cvičení

Teď nás čekají souhrnná cvičení, kde si procvičíme všechno dohromady. Nešetřil jsem vás a dal na jedno místo spoustu záludných (ale reálných) případů minulého času. Takže pokud tato cvičení zvládnete, můžete tuto látku opravdu považovat za zvládnutou.

Cvičení 9 - souhrnné cvičení na minulý čas perfekt

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pxbuzoosa24>

Cvičení 10 - souhrnné cvičení na minulý čas perfekt

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=pkg6da0h324>

Cvičení 11 - souhrnné cvičení na minulý čas perfekt

Odkaz na cvičení: <https://learningapps.org/watch?v=p4fxc2kxn24>

<https://jazykyprobohemy.cz/>